

GOGA

Andrej Kurkov

Sive čebele

Prevedla Lijana Dejak

1

Okoli treh ponoči je Sergeja Sergejiča prebudil mraz. Gašperček s steklenimi vratci in dvema kuhalnima krogoma za pripravo hrane, ki ga je lastnoročno scimpral po risbi v reviji Ljubljena dača, ni več oddajal toplote. Pločevinasti vedri, ki sta stali zraven, sta bili prazni. V temi je spustil roko v najbližje in prsti so se mu pogreznili v premogov drobir.

»No, prav!« je zabrundal zaspano. Navlekel si je hlače, z golimi stopali stopil v copate, narejene iz odrezanih polsternih škornjev, si ogrnil kožuh ter prijel vedri in odšel na dvorišče.

Za lopo je obstal pred kupom premoga. S pogledom je poiskal lopato – zunaj je bilo veliko svetleje kot v hiši. Kosi premoga so se usuli in zaropotali po dnu veder. Ko je prva plast pokrila dno, je doneči zvok izginil, naprej so se usipali neslišno.

Nekje daleč je ustrelil top. In pol minute pozneje še enkrat, le da tokrat menda z druge strani.

»Kaj, a cepcem ni do spanja? Ali pa so se sklenili pogreti?« je nejevoljno zagodrnjal Sergejič.

Vrnil se je v temo hiše. Prižgal je svečo. V nos mu je udaril njen prijetni, topli in medeni vonj. Zaslišal je tiho,

znano in pomirjujoče tiktakanje budilke, ki je stala na ozki leseni okenski polici.

V gašperčku je ostalo še malo žerjavice, vendar bi bilo brez trsk in papirja nemogoče razžariti mrzli premog, ki ga je prinesel od zunaj. Že po tistem, ko so za zakajenim steklom zaplesali dolgi, modrikasti plameni, je hišni gospodar še enkrat stopil na dvorišče. Daljna kanonada, ki je notri skoraj ni bilo slišati, se je razlegala z vzhodne strani. Tedaj pa je drug zvok, ki je prihajal od nekod bliže, pritegnil njegovo pozornost in ga prisilil, da je napel ušesa: očitno je po sosednji ulici pripeljal avto. Pripeljal je in se ustavil. V vasi sta bili samo dve ulici, Leninova in Ševčenkova, pa še Mičurinov prehod. Sam živi na Leninski, v nevzvišeni samoti. Se pravi, da je avto pripeljal po Ševčenkovi. Tudi tam je ostal samo en stanovalec, Paša Hmelenko, prav tako zgodnji upokojenec, skoraj Sergejičev vrstnik, njegov otroški sovražnik že od prvega razreda njihove vaške šole. Njegov vrt gleda na Gorlivko, se pravi, da je za eno ulico bliže Donecku kot Sergejič. Sergejič pa ima vrt na drugo stran, v smeri Slovjanska. Nagnjen je proti polju, ki se najprej spušča, potem pa spet vzpenja proti Ždanivki. Same Ždanivke se z vrta ne vidi, skriva se za gričkom, se pa od časa do časa sliši ukrajinsko vojsko, ki se je vkopala v ta griček z zemljankami in okopi. Tudi kadar se je ne sliši, Sergejič vseeno ve, da je tam, levo od mladega gozda, ob katerem so po kolovozu nekoč vozili traktorji in tovornjaki, ždi v svojih zemljankah in okopih. Tri leta že ždi tam. Tako kot krajevna tovarišija skupaj z rusko vojaško internacionalo v svojih zemljankah pije čaj in vodko za Paškovo Ševčenkovo

ulico, za vrtovi, za ostanki starega mareličnega sadovnjaka, posajenega še v sovjetskih časih, in za poljem, ki ga je vojna pustila brez kmetov, kakor tisto polje, ki leži med Sergejičevim vrtom in Ždanivko. Tiho je zdaj tu. Že dva tedna, kar je tiho. Za zdaj ne streljajo drug v drugega. Mogoče so se naveličali? Mogoče granate in naboje hranijo za pozneje? Mogoče pa nočejo vznemirjati zadnjih dveh prebivalcev Male Starogradivke, ki se oklepata svojih domačij močnejše kot pes najljubše kosti? Druge Malostarogradivčane je že čisto na začetku spopadov prijelo, da bi se odselili. In so tudi se. Ker so se za svoja življenja zbali bolj kot za premoženje in so izmed dveh bojazni izbrali močnejšo. Sergejič se do zdaj zaradi vojne še ni bal za svoje življenje. Vojna je pri njem povzročila nekakšno nedoumevanje in nenadno brezbriznost do vsega, kar ga je obdajalo. In bilo je, kot da so izginili vsi občutki, razen enega – občutka odgovornosti. Ta občutek ga je lahko vznemiril ob katerikoli uri dneva, toda odgovornega se je čutil le do svojih čebel. In te so zdaj prezimovale, stene panjev so bile debele, zgoraj na okvirjih in pod zaprtimi pokrovi so bile polstene plošče, zunaj ob straneh pa železne. Ampak čeprav so bili panji v lopi, bi zla granata lahko priletela s katerekoli strani. Tedaj bi drobci najprej presekali železo, potem pa ... Potem pa mogoče ne bi imeli več moči, da bi skozinskoz prebili lesene stene panjev in zasejali čebeljo smrt?

2

Opoldne je k Sergejiču prišel Paška. Hišni gospodar je pravkar stresel drugo vedro premoga v gašperček, nanj pa postavil čajnik. Mislil je v miru popiti čaj, pa mu ni uspelo.

Preden je nepovabljenega gosta spustil v hišo, je »stražarsko« sekiro, prislonjeno k zidu, zakril z metlo. Mogoče ima pa Paška za samoobrambo pištolo ali kalašnikovko? Kdo bi vedel? Zagledal bo sekiro na hodniku in se začel muzati, tako kot se zna, kadar koče pokazati, da ima soga-vornika za tepca. Sergejič pa ima za samoobrambo samo sekiro. Nič drugega. Ponoči si jo položi pod posteljo, in zato je njegov spanec globok in miren. Ne zmeraj, jasno.

Sergej Sergejič je Paški odprl vrata. In z ne preveč prijaznim hmkom sklenil misli, ki so na soseda s Ševčenkove ulice v trenutku nagrmadile goro obtožb, ki jim, kot se je zdelo, nikoli ne bo potekel rok trajanja. Misli so ga spomnile, kakšne grdobije je uganjal, kako zahrbtno se je tepel, kako je špecial učiteljem in nikomur ni pustil prepisati naloge. Rekli boste: v štiridesetih letih bi mu pa že lahko oprostil in pozabil na vse to! No, oprostil že. Ampak kako naj pozabi, če pa je bilo v njihovem razredu sedem punčk in samo dva fanta: on in Paška. Se pravi, da Sergejič v razredu ni imel

prijatelja, samo sovražnika je imel. Čeprav »sovražnik« zveni nekam preveč težko in resno.

»Živjo, Serko!« ga je nekoliko napeto pozdravil Paška, ko je vstopil. »Ponoči so nam dali elektriko,« je povedal in s pogledom meril metlo, da bi jo prijel in si ometel sneg s čevljev.

Vzel je metlo in skrivil ustnice, ko je zagledal sekiro.

»Lažeš!« ga je mirno zavrnil Sergejič. »Če bi nam dali elektriko, bi se od nje prebudil. Povsod imam prižgane luči, da ne bi spregledal, kadar se pojavi.«

»Najbrž si trdno spal. Ti tako spiš, da te še eksplozija ne zbudi! Pa saj je bila samo pol ure. No, poglej,« mu je pokazal mobilnik. »Celo malo se je utegnili napolniti. Bi mogoče rad koga poklical?«

»Nimam koga klicat! Boš čaj?« je vprašal Sergejič, ne da bi pogledal telefon.

»Od kod ti pa čaj?«

»Od kod?! Od protestantov!«

»Lej si ga no!« se je začudil Paška. »Meni ga je pa že zdavnaj zmanjkalo.«

Sedla sta k mizi. Paška s hrbtom proti gašperčku. Od njega in njegovega železnega dimnika, ki se je dvigal proti stropu, se je širila toplota.

»Zakaj je pa tako voden?« je zagodrnjal gost, ko je pogledal v skodelico. In takoj z drugačnim, prijaznejšim glasom vprašal: »A za pod zob pa nimaš nič?«

Sergejičev pogled se je zmračil:

»Meni ne vozijo ponoči humanitarne pomoči!«

»Meni tudi ne.«

»Kaj ti pa vozijo?«

»Nič!«

Sergejič je hmknil. Naredil je požirek čaja.

»Aja, a to noč se ni nihče pripeljal?«

»Pa kaj, a si videl?«

»Aha, po premog sem šel, ko je postalo mraz.«

»To so bili naši, od tam,« je pokimal Paška. »Izvidnica.«

»Kaj so pa iskali?«

»Preverjali so, ali so v vasi Ukri!«

»A lažeš?« Sergejič je zapičil pogled naravnost v Paškove begajoče očke.

Ta se je, kakor da bi ga postavili pred zid, takoj vdal.

»Aha, lažem,« je priznal. »Neki mulci. Rekli so, da so iz Gorlivke. Ponujali so audija, za tristo čukov, brez dokumentov.«

»In? Si ga kupil?« se je namuznil Sergejič.

»A sem mogoče debil?« Paška je odkimal. »Če bi šel v hišo po denar, bi prišli za mano, pa nož v hrbet! Misliš, da ne vem, kako se to dela?«

»Zakaj se pa pri meni niso oglasili?«

»Če sem jim pa rekel, da sem sam v vasi. Poleg tega se zdaj ne da priti z avtom s Ševčenkove na Leninovo. Tam je eksplozijski krater, pri Mitkovih. Samo tank se lahko prebije čez!«

Sergejič je obmolknil. Samo gledal je Paško, njegov zvijačni obraz, kakršen bi pristajal ostarelemu žeparju, ki so ga velikokrat ujeli in mu jih naložili po grbi, pa je zato plašljiv. Pri svojih devetinštiridesetih je bil Paška videti dobro desetletje starejši od Sergejiča – bodisi zaradi prstene

barve obraza bodisi zaradi lic, ki so bila tako zdelana, kakor da bi se vse življenje bril s topo britvico in si tako uničeval kožo. Sergejič ga je gledal in si mislil: če ne bi v vsej vasi ostala samo onadva, ne bi nikoli začel spet govoriti z njim. Še naprej bi živela svoji življenji vzporedno, vsak na svoji ulici. On na Leninovi, Paška pa na Ševčenkovi. In ne bi govorila vse do smrti. Če ne bi bilo vojne.

»Tu pri nas že dolgo ni bilo kanonade,« je zavzdihnil gost. »Ampak pri Gatnem so prej topovi tolkli samo ponoči, zdaj pa tudi podnevi ... In ti,« je Paška rahlo sklonil glavo, »če te bojo naši kaj prosili, boš to storil?«

»Kateri *naši*?« je nejevoljno vprašal Sergejič.

»Naši vendar, doneški! Kaj se delaš trapastega?«

»Moji *naši* so v lopi, nobenih drugih *naših* ne poznam. Tudi ti zame nisi prav posebej *naš*.«

»Kaj si tako siten? Se nisi naspal, ali kaj?« Paška je demonstrativno skrivil ustnice, da bi izrazil svoje nezadovoljstvo. »A so ti čebele zmrznile, pa stresaš jezo name?«

»Da ne boš sam zmrznil!« V gostiteljevem glasu je zazvenela resna grožnja. »Če še kaj rečeš proti mojim čebelam ...«

»Daj no, saj spoštujem tvoje čebele. Nasprotno, skrbi me zanje,« mu je brž segel v besedo Paška. »Ne razumem, kako prezimujejo. A jih ne zebe v lopi? Jaz bi tam crknil od mraza!«

»Dokler je lopa cela, jih ne zebe,« se je omehčal Sergejič. »Saj pazim nanje! Vsak dan preverim.«

»Kako pa spijo v panjih?« je vprašal Paška. »Kakor ljudje?«

»Aha, kakor ljudje! Vsaka v svoji posteljici.«

»Ampak tam vendar nimaš gretja! Ali si ga naredil?«

»Saj ga ne potrebujejo! Notri imajo plus sedemintrideset stopinj. Same se grejejo.«

Ko sta prešla na čebeljo temo, je pogovor zazvenel prijazneje. Paška je spoznal, da ob tako mirnem tonu lahko odide. Še posloviti se mu je uspelo, ne tako kot prejšnjikrat, ko ga je Sergejič nagnal s kletvicami.

»Mimogrede, si kaj pomislil na penzijo?« je naposled vprašal Paška.

»Saj ni kaj misliti,« je skomignil Sergejič. »Ko bo konec vojne, mi jo bo poštarica prinesla za tri leta skupaj. Takrat si bom pa privoščil!«

Paška se je namuznil, hotel ga je zboosti, a se je ugriznil v jezik.

Preden je odšel, se je s pogledom še enkrat srečal s Sergejičevim.

»Poslušaj, preden se telefon izprazni,« mu je spet pomolil mobilnik, »bi mogoče poklical svojo Vitalino?«

»Kako moja? Saj že šest let ni moja. Ne, ne bom.«

»Kaj pa hčerko?«

»Pojdi že enkrat! Saj sem ti rekel – nimam koga klicat!«

3

»In kaj bi to lahko bilo?« se je na glas zamislil Sergejič.

Stal je na robu zelenjavnega vrta pred belim poljem, ki se je spuščalo v položnem, širokem jeziku, potem pa se je prav tako gladko vzpenjalo proti Ždanivki. Tam, kjer je bilo zasneženo obzorje, so se skrivali utrjeni položaji ukrajinske vojske. Od tu jih Sergejič ni mogel videti. Predaleč so bili, pa tudi njegov vid ni bil več tak kot nekoč. Na desni se je prav tja, navzgor po položnem klancu, oddaljeval vetrobran iz drevja, ponekod gost, drugod redek. Res pa se je začel dvigovati šele od preloma terena, do zavoja proti Ždanivki so bila drevesa posajena v ravni vrsti po spodnjem prelomu vzdolž kolovoza, ki je zdaj mirno ležal pod snegom, saj se od začetka spopadov ni nihče vozil po njem. Ko pa so se še vozili, do pomladi leta 2014, so lahko prišli tudi do Svitlega in do Kalinivke.

Sergeja Sergejiča so sem, na rob vrta, navadno prinesle noge, ne misli. Pogosto je hodil po svoji zemlji in si ogledoval posest. Zdaj je šel v lopo k čebelam, zdaj v lopo garažo k svoji zeleni ladi štirici ali h kupu dolgoplamskega premoga, ki je bil vsak dan manjši, vseeno pa mu je dajal zaupanje v jutrišnjo in pojutrišnjo toploto. Včasih so

ga noge ponesle tudi v sadovnjak in takrat je obstal med jablanami in marelicami, spečimi v mrazu. Redkeje pa se je znašel na samem robu zelenjavnega vrta, kjer se je pod nogami s hrstom lomila neskončna snežna skorja. Čevlji se tam nikoli niso pogreznili globoko, saj je zimski veter zmeraj valil sneg dol, na polje, proti prelomu. Torej ga zgoraj in na Sergejičevem vrtu ni ostalo prav veliko.

Čas je bil, da gre domov, kmalu bo poldan, ampak ta lisa, tam, kjer se polje dviguje proti ukrajinskim okopom in proti Ždanivki, je Sergejiča zbegala in mu ni dala miru. Pred nekaj dnevi, ko je zadnjikrat prišel na rob vrta, ni bilo na snežno belem polju nobenih lis. Samo sneg, in če se zagledaš vanj, zaslišiš beli šum – to je taka tišina, ki te z mrzlimi rokami zgrabi za dušo in je dolgo ne izpusti. Tišina je tu seveda posebna. Tudi zvoki, ki se jih navadiš in se ne meniš zanje, postanejo del tišine. Kakor denimo odmevi daljnega artilerijskega obstreljevanja. Tako kot zdajle – Sergejič se je posilil in prisluhnil – nekje na desni, kakih petnajst kilometrov daleč, tolčejo, in nekje na levi menda tudi, če ni to le odmev.

»Kaj pa, če je človek?« se je spet na glas vprašal Sergejič in napel oči.

Za hip se mu je zazdelo, da je zrak postal prozornejši.

Kaj drugega bi pa lahko bilo? je pomislil. Če bi imel daljnogled, bi vse videl. In bi se že grel ob domači pečki ... Mogoče ima pa Paška daljnogled? Zdaj so noge sledile mislim in ga ponesle proti Paški. Po robu je obšel krater od izstrelka pred hišo Mitkovih in nadaljeval pot po Ševčenkovi, po sledi avtomobila, ki se je pred kratkim peljal tu in o

katerem mu je Paška navsezadnje mogoče povedal resnico, mogoče pa se je zlagal – to bi mu bilo čisto podobno!

»A imaš daljnogled?« je brez pozdrava vprašal sovražnika iz otroštva, ko mu je ta odprl vrata.

»Imam, kaj ti pa bo?« Očitno je tudi Paška sklenil, da ga ne bo pozdravil: le čemu bi govoril odvečne besede?

»Tam na moji strani nekaj leži na polju. Mogoče je truplo!«

»Prec!« V Paškovih očeh se je prižgal vprašujoč ogenjček. »Počakaj!«

Eksplozijski krater pri hiši Mitkovih je ostal za njima.

Sergejič je spotoma pogledal v nebo – zazdelo se mu je, da se že mračni, čeprav se niti najkrajši zimski dnevi ne končajo ob pol dveh. Potem je ošinil težki stari daljnogled, ki je opletal na rjavem usnjenem traku na Paškovih izbočenih prsih. Prsi mu seveda ne bi tako štrlele naprej, če ne bi obrnil navznoter zavihkov ovratnika ovčjega kožuha. Sam ovratnik pa je stal okoli njegovega tankega vratu kakor ograja in ga odgovorno branil pred ledenim vetrom.

»No, kje?« Paška si je nastavil daljnogled na oči, takoj ko sta se ustavila na robu vrta.

»Tjale poglej, naravnost in čisto malo levo, na vzponu!« Sergejič je pokazal z roko.

»Tako, tako, tako,« je ponavljal Paška. »Aha! Vidim!«

»In kaj je?«

»Truplo vojaka. Ampak katerega? In kje ima našitke? Ne, ne vidi se. Nerodno je legel.«

»Daj za pogledat!« je zaprosil Sergejič.

Paška si je snel daljnogled in mu ga podal.

»Primi ga, čebelar! Mogoče imaš ti ostrejše oči.«

Tisto, kar se je od daleč zdelo temno, je bilo takole približano videti zeleno. Mrlič je ležal na desnem boku, s hrbtom proti Mali Starogradivki, torej z obrazom proti ukrajinskim okopom.

»Kaj vidiš?« je vprašal Paška.

»Kaj vidim? Leži. Mrtev. Vojak. Vrag si ga vedi, čigav! Mogoče od onih, mogoče od teh!«

»Jasno,« je pokimal Paška, in ob pogledu na premikanje njegove glave za dvignjenim visokim ovčjim ovratnikom se je Sergejič, ki je oči že odmaknil od okularjev daljnogleda, moral nasmehniti.

»Kaj pa je?« je sumničavo vprašal Paška.

»V tem svojem ovratniku si kakor narobe obrnjen zvon. Glava je nekam majhna za tako razkošje.«

»Je, kakršna je,« je usekal Paška. »Zato pa majhno glavo teže zadene krogla, velike, kakršno imaš ti, pa niti na kilometer ne zgreši!«

Skupaj sta odkolovratila skozi sadovnjak ter čez vrt in dvorišče do lese na Leninovo. Molče, ne da bi pogledala drug drugega. Tam je Sergejič prosil Paško, naj mu za par dni pusti daljnogled. Ta mu ga je pustil. In odšel proti Mičurinovemu prehodu, ne da bi se ozrl.

4

Ponoči se Sergej Sergejič ni prebudil od svojega mraza, temveč od tujega, o katerem se mu je sanjalo. Pravzaprav se mu je sanjalo, da je vojak. Ubit in vržen v sneg. In okoli njega je strašen mraz. Truplo že tako ali tako odreveni, njegovo pa je postalo kot kamen in še samo začelo oddajati mraz. In v sanjah je Sergejič ležal znotraj tega kamnitega trupla. Ležal je in v lastnem telesu čutil hladno grozo, tako v sanjah kot zunaj njih. Trpel je, dokler sanje niso popustile. In takoj ko so sanje oslabele, je vstal s postelje. Počakal je, da so mu prsti nehali drhteti od mraza, ki ga je pretrpel v sanjah. Iz vedra je v žrelo peči vsul premogove »orehe«. V temi je sedel za mizo.

»Zakaj mi ne pustiš spati?« je zašepetal.

Kake pol ure je tako sedel. Oči so se mu privadile temi. Zrak v sobi se je vodoravno razslojil. V gležnje ga je zeblo, v rame in vrat pa mu je bilo toplo.

Sergejič je zavzdihnil, prižgal rumeno svečo, stopil k omari in odprl leva vrata. Svečo je približal notranjosti omare. Tam je med praznimi obešalniki visela obleka žene, nekdanje žene Vitaline. Nalašč jo je pustila. Kot prozoren namig. Kot enega od razlogov za svoj odhod.

V polmraku, drhtečem zaradi malega plamena, vzorca na obleki skoraj ni bilo mogoče razbrati, toda Sergejiču tega niti ni bilo treba. Na pamet ga je poznal, ves ta preprosti vzorec zgodbo: po modrem blagu tekajo velike rdeče mravlje, ene gor, druge dol po obleki, na gosto, najbrž tisoči mravelj! Le kako je nekemu izmišljevalcu oblek to sploh padlo na pamet?! Namesto da bi si izmislil kaj preprostega in lepega, kot je v navadi: obleko s pikami ali marjeticami ali vijolicami.

Sergejič je plamen sveče iz navade ugasnil s palcem in kazalcem desnice. Zavohal je sladki poslovilni dimček. In legel nazaj v posteljo. Pod odejo je bilo toplo. Takole na toplem bi morale biti tudi sanje tople, ne pa prežete s hladno grozo!

Oči so se mu zaprle kar same, brez njegovega sodelovanja. In že v polsnu je spet zagledal znano obleko z mravljami. Le da tokrat ni bila v omari, ampak na njej, na Vitalini. Dolga, čez kolena. In bilo je, kakor da so rdeče mravlje začele tekati po blagu, ker je Vitalina stopala po njihovi Leninovi ulici in vetrič ji je majal rob obleke. Pravzaprav Vitalina ni hodila, ampak drsela. Tako kot takrat, ko je prvič stopila z dvorišča. Si utrla pot na plan, bi lahko rekel, da bi pokazala sebe ulici in vasi kakor nekakšen dokument, tako pomemben, da se morajo že ob pogledu nanj vsi mimoidoči umakniti. Ni še razpakirala vseh svojih potovalk in kovčkov tisti prvi dan, ko je pripotovala iz Vinice, pa je že iz prtljage potegnila »mravljinčjo« obleko, jo polikala, oblekla in se odpravila proti cerkvi, ki je stala na koncu ulice. Sergejič jo je poskušal ustaviti, moledoval je, naj obleče kaj drugega,

pa vse zaman. Vitalininemu značaju in njeni ljubezni do »lepega« je bil težko kos. Pravzaprav jima sploh ni bil.

Takrat je mislila, da se bo Sergej z njo sprehodil po ulici, a on jo je pospremil samo do lese. Iti naprej z ženo, ki se je okitila z rdečimi mravljami, pa ga je bilo sram.

In tako je šla sama, s pogumno, celo predrzno hojo, in pritegnila sosede k plotovom, oknom in lesam. Takrat je bila vas še živa – skoraj na vsaki domačiji se je razlegal otroški smeh!

Jasno, da jo je še nekaj dni po tistem vsa vas vlačila po zobeh.

Sicer pa je ni vzljubil in vzel za ženo zaradi obleke! Brez obleke je bila neprimerno boljša in samo njegova. Škoda, da ne tako dolgo, kot bi si želel. Za čuda so Sergejiču sanje, v katere se je pogreznil, ta Vitalinin prvi sprehod skozi vas pokazale drugače, kot je bilo v resnici. V sanjah je stopal ob njej. In jo držal za roko. Pozdravljal je sosede in jim kimal, čeprav so se njihovi pogledi lepili na obleko z mravljami, tako kot se poleti muhe lepijo na lepljivi trak, obešen nad mizo.

V sanjah sta prišla do cerkve, vendar nista vstopila vanjo skozi odprta vrata, temveč sta božjo hišo obšla in stopila na pokopališko zemljo, kjer molčeči križi in nagrobni kamni v ljudeh zatrejo željo, da bi se smehljali ali glasno govorili. Tam je Sergej odpeljal Vitalino h grobu staršev, ki še petdesetega leta nista dočakala, potem ji je pokazal še druge sorodnike: očetovo sestro z možem, bratranca in njegova sinova, ki so po nekem popivanju umrli v prometni nesreči, tudi na nečakinjo ni pozabil, čeprav so jo stlačili

prav na rob pokopališča, nad grapo. To pa zato, ker se je njen oče sprl s predsednikom vaškega sveta in se mu je ta maščeval, kadar se je le mogel. Če dolgo živiš na enem kraju, je sorodnikov na pokopališču zmeraj več kot tistih, ki ob tebi teptajo zemljico.

Spomin je tu spečemu, potopljenemu v sanje, prišepnil, da sta šla res na pokopališče, drugi ali tretji dan po njenem prihodu, in tokrat je bila primerno oblečena – vsa v črnem. In črna ji je zelo pristajala, vsaj tako se je Sergejiču zdelo takrat.

Zunaj je na lepem glasno treščilo. Zdrznil se je in izgubil nit sanj. Razblinilo se je pokopališče, izpuhtela je Vitalina v svoji mravljini obleki, pa tudi sam je izginil. Kakor da bi se v kinu med predstavo strgal film v projektorju.

Toda Sergejič zaradi tega trušča ni odprl oči.

No, nekje je eksplodiralo, je pomislil. In ne tako blizu, samo velik kaliber je bil. Če bi bilo blizu, bi ga vrglo iz postelje. Če pa bi izstrelek zadel hišo, bi Sergejič kar ostal v teh sanjah, kjer je bilo udobneje in topleje kot v resnici. Poleg tega ga mravljinička obleka ni več spravljala ob živce, zdaj mu je bila že malone všeč.